

TMMOB
JEOLOJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
CHAMBER OF GEOLOGICAL ENGINEERS OF TURKEY
Merkez: Hatay 2 Sokak No: 21 Kocatepe/ANKARA
Tel: 0 312 432 30 85 - 434 36 01 • Faks: 0 312 434 23 88
web: www.jmo.org.tr e-posta: jmo@jmo.org.tr
PK 464 - Yenışehir 06444 ANKARA

Sayı:498/503

11.02.2021

Konu: MTA Genel Müdürlüğünden Beklentilerimiz

Sayın; Doç. Dr. Yasin ERDOĞAN
(MTA Genel Müdürü)

Ülke yer altı kaynaklarının aranması ve araştırılması için tüm yerbilimleri çalışmalarının yürütüldüğü MTA Genel Müdürlüğü, aynı zamanda Türkiye Jeolojik Araştırma Kurumu olarak görevini sürdürmektedir. Bunun yanı sıra, ülkemiz insanının doğa kaynaklı afetlerden korunması amacıyla jeolojik tehlike ve risklerin belirlenmesi için temel jeolojik araştırmalarının yapılması, doğal ve çevresel kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi, ülkemizin yerbilimleri alanında uluslararası düzlemde temsil edilmesi gibi bir çok konuda görev üstlenmiş ve bu konularda öncü rol oynamıştır. Dönemsel olarak ülke ihtiyaçları çerçevesinde çalışmalarının ağırlığında farklılıklar görülse de temelde yukarıda belirtilen alanlarda günümüze kadar faaliyetine devam etmiştir. Önümüzdeki 50 veya 100 yıllık projeksiyonlara bakıldığında tüm dünyada MTA eşdeğeri jeolojik araştırma kurumlarına olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır.

Gelişmiş dünya örnekleri incelendiğinde ABD (USGS), Fransa (BRGM), İngiltere (BGS), Rusya (VSEGEI), Almaya (BGR), Japonya (JGS), Çin gibi ülkelerin jeolojik araştırma kurumları hem gezegenimizde, hem de uzayda jeoloji araştırmalarına ağırlık vermiş bulunmaktadırlar. Örneğin; USGS ayın 2 inci versiyon jeoloji haritasını 2020 yılının başında tamamlayarak tüm insanlığın kullanımına açmıştır. Yine Çin son yıllarda yerbilimleri alanında artan ağırlıkta arama, araştırma, geliştirme faaliyetlere destek vermekte, uzay madenciliğinin geliştirilmesi konusunda jeoloji araştırmalarına önemli derecede ağırlık vermiş bulunmaktadır. Çin'in jeoloji araştırma kurumunda çalışan sayısı 80.000 civarına ulaşmış bulunmaktadır.

Bu çerçeveden bakıldığında MTA Genel Müdürlüğü önemli çalışmaları yürütmekle birlikte gelişen dünya sistematiği ile uyumlu, ülke insanımızın ihtiyaç duyduğu temel jeoloji araştırmalarına ilişkin çalışmalarında bugün arzu edilen noktada olmadığını söylemek mümkündür. **Son yıllarda zaman, emek, insan kaynağı ve mali kaynaklarının önemli bir bölümünü sondajlı maden arama projelerine ayırmış bulunmaktadır. Bu da kurumun diğer konulara ağırlık verilmesini engeller noktaya getirmiş durumdadır.**

MTA Genel Müdürlüğünün eksikli olarak yürüttüğünü düşündüğümüz ve ağırlık vermesini gereken bazı konu başlıklarını sayacak olursak;

1-Jeolojik konumu nedeniyle ülkemizde her yıl doğa kaynaklı afetlerden yüzlerce insanımız yaşamına yitirmeye devam etmektedir. 2020 yılı içinde Elazığ-Sivrice, Malatya-Doğanyol ve Pütürge, Van-Başkale, Bingöl-Yedisu, Manisa-Akhisar ile en son İzmir'de meydana gelen depremlerde; 168 vatandaşımız yaşamını yitirmiş, 3000'e yakın vatandaşımız yaralanmış, 80.000'e yakın konut, işyeri vb. bağımsız bina bölümü yıkılmış veya hasar görmüş, 20 milyar Türk lirasına yakın maddi kayıp oluşmuştur. Doğa kaynaklı afetler ülkemizi ve toplumumuzu ağır bir şekilde etkilerken, **MTA Genel Müdürlüğünde afet zararlarının azaltılması kapsamında yapması gereken temel jeoloji araştırma projelerine yeterli zaman, insan kaynağı ve mali imkan yaratılmadığı görülmektedir.** MTA Genel Müdürlüğünün kendi

görevi kapsamı içindeki konularda önceliklerini belirlerken, ülkenin ihtiyaç duyduğu konulara daha fazla ağırlık vermesi beklenmektedir. **Bu kapsamda; ulusal paleosismoloji projesi, heyelan envanter ve risk haritaları, Türkiye bölgesel ölçekli sivilaşma yatkinlik haritaları, deniz içi sismik tehlike kaynakları ve bunlara ilişkin haritaların hazırlanması, diri fay haritasının eksikliklerinin giderilerek güncellenmesi, tsunami risk haritaları gibi projelere ağırlık vermeli uluslararası benzerleri ile eşdeğer çalışmalarının yürütülmesini sağlayacak şekilde temel jeoloji araştırmalarına ağırlık vermelidir.**

2-ABD (USGS), Fransa (BRGM), İngiltere (BGS), Rusya (VSEGEI), Almaya (BGR) Japonya (JGS), Çin gibi ülkeler uzay jeoloji konusunda önemli çalışmalara imza atarken, ülkemizde üretilen jeoloji haritalarının niteliği ve gösterim esaslarının henüz uluslararası standartlarla arzu edilir uyumu sağlayamadığı, çok sayıda 1/25.000 ölçekli haritanın ise raporlarının bulunmadığı bilinmektedir. **MTA Genel Müdürlüğünün vakit geçirmeksizin uluslararası standartları baz alarak yüzey jeolojisi haritalarının hazırlanma standartlarını oluşturmali ve mevcut haritalarını hızla gözden geçirerek uyumlaştırmali ve eksiklikler tamamlanmalıdır.**

3- MTA Genel Müdürlüğünün görev kapsamı içinde yer alan ve ülkenin bugün veya gelecekte ihtiyaç duyduğu enerji kaynaklarının arama ve araştırmasına devam edilmeli, özellikle bölgesel ve yerel kalkınmanın lokomotifi olabilecek bazı projelere ağırlık verilmelidir. Örneğin; **Orta Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde jeotermal kaynak aramacılığına özel önem verilmeli, yerel idarelerle işbirliği içinde o bölgenin üretim ve kalkınmasına hizmet edecek jeotermal kaynakların ortaya çıkarılmasına kamusal yarar temelinde destek verilmelidir.**

4- Ülkenin ihtiyaç duyduğu maden ve endüstriyel hammadde aramalarına ruhsat bazlı değil, proje bazlı çalışmalara ağırlık verilmeli, bu kapsamda özellikle **nadir toprak elementleri arama ve araştırma süreçlerine özel önem verilmelidir.**

5- Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemiz kıyı ve deniz jeolojisi araştırmalarında oldukça geri kalmış durumdadır. Bu nedenle, hem denizel alanlarımızda yer alan kaynaklarının aranması ve araştırılması, hem de **denizel alanlarda meydana gelebilecek olası deprem, heyelan vb doğa kaynaklı tehlikelere karşı yerleşim birimlerimizin korunması amacıyla yapılacak çalışmalara özel önem verilmeli; Türkiye Diri Fay Haritası, denizlerimizin tamamını kapsayacak şekilde geliştirilmelidir. Bu kapsamda, Oruç Reis Gemisinin üniversitelerimiz yapacakları deniz araştırmalarına da olanak sağlayacak şekilde kullanılması sağlanmalıdır.**

6- Günümüzde birçok ülkede jeojenik kökenli kirleticilerin insan ve doğal çevre üzerindeki etkileri yoğun bir şekilde araştırılmaktadır. Örneğin İsveç ilk tıbbi jeoloji risk haritasını 1956 yılında yapmıştır. Günümüzde gelişmiş ülkeler bu haritaların 2 nci veya 3 üncü versiyonlarını hazırlamışlardır. Yine birçok ülkede yerbilimsel tabanlı radon gazı konsantrasyon haritaları 1990 yıllarda tamamlanmıştır. Sağlık Bakanlığı verilerine göre, ülkemizde her yıl 2500 ün üzerinde insanımız radon gazı etkilerinden kaynaklı akciğer kanserine yakalanıp, yaşamını yitirmektedir Sağlık Bakanlığı her yıl bu sayıdaki kanser hastası için milyarlarca liraya yakın tanı ve tedavi masrafını karşılamaktadır. Yine ülkemizde 375 civarında yerleşim birimi doğrudan asbestle temas eder konumdadır. Benzer durum tıbbi jeoloji risk haritası hazırlanmadığından jeojenik kökenli kirleticilerden toplumun ne oranda etkilendiği bilinmemektedir. Oysa bu etkiler önlenabilir niteliktedir. **MTA Genel Müdürlüğümüzün, toplum sağlığının jeojenik kökenli kirleticilerin etkilerinden korunması için tıbbi**

jeolojik risk haritalarının hazırlanması projesini acilen başlatması gerektiği düşünülmektedir.

7- MTA tarafından üretilen 1/25.000 ve 1/100.000 ölçekli temel jeoloji haritaları, diri fay ve hevelan haritaları birçok kurum tarafından şehir ve bölge planlama ve mühendislik hizmetinin üretilmesinde doğrudan kullanılmaktadır. Bu haritaların kurumların kullanımına ücretsiz olarak sunulması sağlanmalı, tüm kurumların ve yerel yönetimlerin bu haritalardan yararlanması teşvik edilmelidir. Bu kapsamda verilerin Coğrafi Bilgi Sistemleri üzerinden toplumla paylaşılmasına önem verilmeli, yerbilimleri portalı uluslararası örneklerde baz alınarak geliştirilmelidir.

8- Ülkemiz adeta jeoloji laboratuvarı niteliğinde olup jeolojik miras niteliğine sahip çok sayıda alan bulunmaktadır. Ancak, MTA Genel Müdürlüğünün bu alanlara ilişkin çalışmalarının akamete uğraması nedeniyle şu an ülke jeolojik mirası sahihsiz konumda kalmış olup yerine konulması mümkün olmayan her gün bir başka alan tahrip edilip yok edilmektedir. Bunun önlenmesi ve jeolojik miras niteliğindeki alanların belirlenmesi, uygun olanların jeopark haline dönüştürülmesi ve jeoturizm yoluyla ülke ekonomisine kazandırılması çalışmalarında diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de MTA Genel Müdürlüğünün başat rol oynaması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle Jeoloji Etütleri Daire Başkanlığı içinde “jeolojik miras ve jeopark” koordinatörlüğünün kurulması elzem bir görev olarak görülmelidir.

9- MTA’da 1970’li yılların başında faaliyet gösteren ve birçok başarılı çalışma yapan “Karst ve Mağara Araştırmaları”, 2017 yılında kapatılarak, bu alanda deneyim kazanmış olan meslektaşlarımız görevlerinden alınarak, sondaj kamplarına gönderilmiştir. Karst ve mağara çalışmaları, ülkemiz jeolojisi için büyük bir öneme sahiptir. Ülkemizdeki yaklaşık 4000 civarında mağara MTA’nın bu görevi bırakması nedeniyle sahihsiz kalmıştır. Bu çalışmaları yapabilecek bilgi ve tecrübeye sahip başka bir kurum da yoktur. “Karst ve Mağara Araştırmaları” birimi yeniden oluşturularak, görev yerleri değiştirilen deneyimli personelin tekrar aynı görevlerine iade edilerek, çalışmaların kaldığı yerden devam ettirilmesi ve bu alanda yeni personellerin yetiştirilmesi önem ve gereklilik arz etmektedir.

10- Doğa sevgisi ve çevre bilincinin toplumda oluşturulması ve geliştirilmesi için MTA bünyesinde bulunan Doğa Tarihi Müzesi’nin etkin olarak tanıtılması ve toplumun hizmetine sunulması gerektiği düşünülmektedir. Yine bezer şekilde MTA, diğer illerimizde de tabiat tarihi müzelerinin kurulmasına öncülük etmeli, malzeme ve bilgi desteği verilmelidir.

11-MTA Genel Müdürlüğü uluslararası ilişkilerde arzu edilen seviyede değildir. Başta komşu ülkelerin eşdeğer kurumları ile işbirliği olanakları geliştirilmelidir. Bu kapsamda ortak proje ve etkinlikler başta olmak üzere, ortak proje çalışmaları konusunda destekleyici bir rol üstlenilmelidir. Ayrıca, “Uluslararası Jeoloji Bilimleri Birliği / IUGS)’nin üyesi olan MTA Genel Müdürlüğü, “Türkiye Ulusal Jeoloji Bilimleri Birliğinin/TUJBB” Başkanlığını da yürütmektedir. IUGS tarafından her yıl yapılan uluslararası jeoloji projelerinde henüz aktif bir rol maalesef oynayamamaktadır. IUSG gibi kurumlarla işbirliği ve IGCP projelerine ağırlık verilmesi MTA Genel Müdürlüğünü uluslararası alanda prestijli bir konuma getirecektir.

12-Uzun yıllardır başta jeoloji mühendisleri olmak üzere personel alımı konusunda sadece üniversitelerden yatay geçiş veya yurtdışında master yaptırılan mühendislerin alımı şeklinde bir yöntem kullanılmaktadır. Bu durum odamız tarafından da desteklenmekle birlikte yetersiz görülmektedir. Bugün geline nokta da birçok projede taşeron hizmet alımı yoluyla jeoloji mühendisi teminine gidilmektedir. Yerbilimleri gibi zor bir alanda kalıcı usta-çırak ilişkisine dayalı bir sistemin sürdürülmesi gerekirken, araştırma projelerinde taşeron

firmalardan temin edilen mühendislerden yararlanılmaktadır. Bu durum aynı zamanda bir araştırma kurumu olan MTA Genel Müdürlüğünde usta çırak işleyişini yok etmiş, projelerde nitelikli personel çalıştırılmasını engellemiş, mühendisin projeyi öğrenmesi, benimsemesi ve katkı vermesi süreçleri akamete uğratılmıştır. Bu durumun acı sonuçları 5-10 yıl sonra daha da ağır bir şekilde hissedilecektir. Bunun önlenmesi amacıyla acilen **KPSS sınavı vasıtasıyla jeoloji mühendisi alımı gerçekleştirilmelidir.**

Yine MTA Genel Müdürlüğü günümüzde ihtiyaç duyduğu personel ihtiyacını TPİC Genel Müdürlüğünden temin ettiği bilinmektedir. Bu kurum çalıştırdığı çok sayıdaki mühendisi, **“sondör veya sondör yardımcısı”** kadrolarında çalıştırmaktadır. Bu durumun yanlışlığı odamız tarafından TPİC Genel Müdürlüğüne yazılı olarak da bildirilmiştir. Kendi ülkesinin mühendislerini hak ettikleri “mühendis” kadroları yerine “sondör veya sondör yardımcısı” kadrolarında çalıştırarak onları küçük düşüren, eğitim ve kişiliklerine saygı göstermeyen ve emek sömürüsü gerçekleştirerek hizmet üreten bir kuruluştan hizmet alımı yoluyla personel teminine son vermeli, bu personeli kendi kadrolarına alımı konusunda çalışma yürütmelidir.

13- MTA genel müdürlüğünde çalışan veya yürütülen projelerde önemli sorunlar olduğu bilgisi Odamıza iletilmektedir.

Bu kapsamda,

- Geçtiğimiz günlerde bazı basın ve yayın organlarına da yansıyan, müze müdürlüğünde çalışanlara yönelik günümüz kamu yönetim anlayışına aykırı, çalışanların kişiliklerini rencide eden uygulama, kabul edilemez bir tutum olarak görülmektedir. Görev alan yöneticiler kurumsal sorumluluklarını yerine getirirken, çalışanların da yasal hak ve sorumluluklarının olduğu bilincinde olmalı, insan onurunu rencide eder davranışlardan kaçınılmalıdır. Çalışma ilişkisini bozacak, çalışanlarının verimliliğini ve kuruma bağlılığını zedeler davranış ve uygulamaların kuruma bir yararı olmadığı gibi insan haklarına da aykırı olduğu,

Yine çalışan jeoloji mühendislerinin 6235 sayılı yasanın 33. Maddesinin ikinci paragrafında ***“..Kamu Kurumu ve Kuruluşları ile İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşlarında asli ve sürekli olarak çalışan mühendislik ve mimarlık meslekleri mensuplarının meslek ve ihtisaslarıyla ilgili odaya girmeleri isteklerine bağlıdır. Ancak bunlar görevlerinin gereği olan işleri yaparken, mesleki bakımdan, Odaya kayıtlı meslektaşlarının yetkileriyle haklarına sahip ve onların ödevleriyle yükümlüdürler. ..”*** hükmü yer almaktadır. Söz konusu yasal düzenlemeye rağmen bazı meslektaşlarımızın kendi mesleki uzmanlık alanı dışında çalıştırılmaya zorlanması, meslek alanı dışındaki işleri yapmayan kişilerin sürgünler vb korkutma araçları ile tehdit edilmesi de iş barışını bozar nitelikte görülmektedir. Bu kurumda çalışan jeoloji mühendislerinin 6235 sayılı yasada tanımlandığı şekliyle görevlendirilmesi konusunda gerekli çalışmaların yürütülmesi gerektiği,

- Yürütülen bazı projelerin verimsiz olduğu, özellikle projelerin teknik denetimlerinin yeterince yapılmadığı, bilimsel, teknik, ekonomik veya toplumsal fayda etki faktörlerine bakılmadığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır. Genel Müdürlükçe projelerin idari yönünün yanında, fayda ve gereklilik analizlerinin yapılması ve verimsiz projelerden vazgeçilmesi gerektiği,
- Özellikle yönetici atama ve görevlendirmelerinde liyakata önem verilmediği,

- Bazı kamplarda mevsimsel nedenlerden dolayı herhangi bir çalışma olmamasına rağmen, kampların açık tutulduğu,
- Son yıllarda bazı projelerde, hizmetine hiç ihtiyaç duyulmayan personel görevlendirmelerinin yapıldığı, bunun kamplarda çalışanlar arasında iş barışını bozduğu,
- Görevlendirme sürelerinin merkezi olarak 20 günden az olmamak üzere belirlendiği, bu çalışma sistematiğine her bir çalışanın zorlanması yanlış olduğu, görevlendirme sürelerinin proje yöneticisi tarafından ve kişinin kamplarda üreteceği hizmet çerçevesinde geçmişte olduğu gibi proje yöneticisi tarafından belirlenmesi gerektiği,
- Uzun yıllar MTA Genel Müdürlüğünde çalışan ve proje yürütme süreçlerini yöneten mühendislere teknik uzman kadrolarının tahsis edilmesi gerektiği,
- Yurt içi ve yurtdışında mastır veya doktora yapan çalışanların almış olduğu eğitim alanlarında daha verimli olacağı gerçeğinden hareketle, ilgili çalışanların kendi uzmanlık alanlarında çalıştırılmasının daha yararlı olacağı,
- Hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğu,

gibi çok sayıda konudaki sorunları meslektaşlarımız tarafından odamıza iletmış bulunmaktadır.

Sonuç olarak; Jeoloji Mühendisliği camiasında “baba ocağı” diye tanımladığımız Cumhuriyetimizin ilk kuruluşlarından olan MTA Genel Müdürlüğünün hizmetlerine, önümüzdeki 50 veya 100 yıllık sürede de ihtiyaç duyulacağı açıktır. Ülkemizin saygın araştırma kurumlarından biri olan MTA Genel Müdürlüğünün geleceğe taşınması, kamusal yarar temelinde ülkeye hizmet etmesinin geliştirilmesi kapsamında yapılması gereken çalışmalara ilişkin görüş ve değerlendirmelerimizin dikkate alınacağını inanıyor, çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

Hüseyin ALAN
Yönetim Kurulu Başkanı